

overdrive Skolens Betydning; thi hvis vi ville se paa, hvad der har dannet vor Betragtning af Livet, og hvorfra vi have faaet de Kundskaber, vi i vore forskjellige Stillinger have mest Brug for, saa tror jeg, at de fleste af os ville indrømme, at Skolen har ikke været den eneste, ja maasse ikke engang den væsentligste Kilde, hvoraf vi have hentet dette. Det, der giver os vor Dannelse og Udvikling, er i mine Dine fuldt saa meget de Forhold, hvorunder vi leve, det Hjem, hvorfra vi udgaa, samt de Kredse, hvori vi bevæge os, som den Skole, hvori vi have gaaet, og jeg er overbevist om, at er der i de Forhold, hvorunder vi leve, en betydelig Dannelse, er der Sands for Oplysning og det aandelige Liv i det Hele, saa vil i Almindelighed de Unge, som opvoxe under saadanne Vilkaar, faae deres Sands opladt. Jeg tror for Exempel, at man vil tage meget feil, hvis man mener, at naar Studenterne i det Hele taget ere mere dannede end den øvrige Ungdom, det saa alene skulde ligge i, at de have taget Studentereregimen, eller i deres lærde Skolegang. Jeg er overbevist om, at det er langt mere hele den Omgangskreds og de Forhold, hvorunder de siden komme til at leve, som gjør, at de i den Henseende faae et Fortrin fremfor Andre. Ligeledes vil jeg sige, at, naar man tror, at det er Skoleloven af 1814, som har gjort, at Folkeoplysningen er gaaet saaledes frem heri Landet, som den er, saa tror jeg, man skuffer sig. Jeg tror, at det er meget mere de Strømninger, som er gaaet igjennem Europa, der har fremmet Folkeoplysningen i det Hele, end Skolelovens Bestemmelser, og jeg tror ikke, at det kan være rigtig, hvad der er blevet sagt i det andet Thing under Behandlingen af denne Sag, at det var Balles Lærebog, der for en stor Del havde fremtaldt den Mand, som i 1848 var over vore Soldater. Jeg tror snarere, at det var den Mand, som kom over Folket, der gjorde disse døde Ramjer, som man havde lært af Balles Lærebog, levende i Manges Mund, saaledes som man kan se af Allens Brevsamling. For mig staar det saaledes, at det Vigtigste for Folkets Uddannelse er det Liv, som føres i Hjemmet, og det Liv, der i det Hele taget bevæger sig i Folket; men derfor lægger jeg dog paa ingen Maade nogen ringe Vægt paa Skolesagen, tværtimod, jeg betragter den som en af de vigtigste Sager, vi i det Hele kunne behandle her i Folkethinget. Gfjer min Mening har Skolen den Op-gave at støtte Hjemmet. Man hører ofte det Modsatte, at det er Hjemmet, der skal støtte Skolen; men jeg tror, at det er den bagvendte Maade at tage Sagen paa. Jeg kan erindre, at man for nogle Aar siden under en Forhandling om Skolesagen endog udtalte, at det var Skade, naar Hjemmet begyndte paa Børnenes Uddannelse, før de kom ind i Skolen, at det var meget bedre, at Hjemmet slet ikke tog sig af denne Sag, og overlod det

Hele til Skolen, og man hører jo saa ofte den Sætning, at det er Hjemmets Sag at opdrage Børnene og Skolens Sag at give dem Kundskaber. Der er imidlertid saa Sætninger, der ere saa urigtige som denne, thi de to Ting: Opdragelse og Undervisning kunne ganske vist paa ingen Maade skilles ad, allermindst i Barnealderen, og jeg tror, at skulle Børnene udvikles, saa maa de faae en ensartet Opdragelse og Undervisning, saaledes at Hjemmet og Skolen gjenfædig støtte hinanden. Dersom man vilde gaa hen og bygge en Skole saaledes, at man ikke tog Hensyn til Hjemmet, og man saa bagetter vilde forlange, at Hjemmet skulde rette sig efter Skolen og støtte den, saa vilde jeg anse det for den unaturligste Fordring, man kunde stille, thi Hjemmet er dog det naturlige Sted for Børnenes Udvikling, og det vil altid faae den overveiende Indflydelse. Jo mere Skolen kan slutte sig til Hjemmet, og jo mere Hjemmet derfor igjen kan søle sig knyttet til Skolen, desto bedre vil det være. Jeg tror derfor, at det ved Lovgivningen om Skolesagen gjaelder om, at man kan gjøre denne Skole saaledes, at Hjemmet kan søle, at den optræder som en Hjælper og en Støtte, som det veiledende, udfyldende og rettende Element ved Siden af Hjemmet, og ikke blot som en halvt fremmed Anstalt, der ikke har Andet med Hjemmet at gjøre end at kræve Penge og atter Penge. Skolesagen har jo flere Sider. Den har en politisk Side, det vil sige Spørgs-maalet om, hvorledes man skal ordne de indvortes Forhold ved Skolen, men den har ogsaa en anden Side, nemlig den Maade, hvorpaa hele Undervisningen føres i selve Skolen. Jeg antager, at Alle maa være enige om, at dette sidste er den egentlige Skolesag; men jeg tror nok, at man ofte har havt overdrevne Foreskiftninger om, hvad der kan gjøres for denne den egentlige Skolesag ved Ordningen af de indvortes Forhold. Jeg tror, at man tidt tænker sig, der kan opnaas større Resultater, end der kan, ved Lovbestemmelser. Det kommer ganske vist langt mere an paa andre Ting, paa den Trang og den aandelige Bevægelse, der er i Folket, og først og sidst paa Lærernes Personlighed. De indvortes Former kunne naturligvis gjøre en Del Gavn, men de kunne ogsaa tidt gjøre megen Skade, og jeg tror, at vi særlig skulde henvende vor Opmærksomhed paa, at vi ikke ved de Bestemmelser, som vi træffe her, skade Skoleundervisningen, istedetfor at gavne den. For mtg staar det saaledes, at det Bedste for Skolens egen Skyld er, at der for de forskjellige Livsbe-tragtninger, for de forskellige Skoleretninger bliver den fuldeste Frihed til at konkurrere og brydes med hinanden, saa at hver paa sin Vis kan frembringe det Bedste, den formaar. Hvis man laver en Skolelov, hvorved man forhindrer eller besværliggjør en saadan Rappestrid mellem de forskjellige Netninger, vil man, efter min For-mening, gjøre megen Skade. Der kan jo være